
REPRIZA DUBOKOG NEZNANJA

Rajko Cerović

In one of his articles on the current situation published in Pobjeda, former member of the Management Board of Matica crnogorska and renowned journalist Rajko Cerović emphasized that the same destructive energy that drove the so called "people's events" in the early 1990s, and the same commanding centre in Belgrade are conducting today's religious protests headed by hundreds of priests who were brought from who knows where, leading their supporters straight to nowhere.

Ovo što se danas događa u Crnoj Gori, u obliku gotovo usiljenih marševa obožavalaca Srpske pravoslavne crkve – tačnije: obožavalaca njene anticrnogorske ideologije – ne predstavlja ništa drugo nego reprizu događanja naroda sa kraja osamdesetih i početka devedesetih godina prošlog vijeka.

Bez obzira na gotovo tridesetogodišnju vremensku razliku između oba pomenuta događaja, njihove međusobne sličnosti prosto budu oči. Od masovnosti učesnika, žestine nagomilanog gnjeva protiv one i ove vlasti, nesumnjivog i svemoćnog idejnog vođstva i rukovođenja iz Srbije, čemu treba obavezno danas dodati žestoku rusku zainteresovanost i nesporno rusko finansijsko učešće, do s mukom prigušivanog anticrnogorskog folkloru – pa definitivno shvatiti da se Crnoj Gori prosto događaju nesumnjivo tragične situacije, i to više puta u različitim vremenskim razmacima.

Nepoznavanje vlastite istorije

Svaki pokušaj analize pomenutih fenomena vodi, prije svega, zaključku koji se tiče tragičnog nedostatka, čak i najnižeg stepena naobrazbe, odnosno elementarne neobaviještenosti crnogorskog čovjeka u vezi sa poznavanjem vlastite nacionalne istorije. I to uprkos uobičajenom crnogorskom vjerovanju da samo Crnogorci bukvalno sve znaju u vezi sa svojom slavnom prošlošću?

U tome se sastoji osnovni smisao svih, u najmanju ruku, višedecenijskih crnogorskih nesporazuma sa zdravom logikom i tekućom realnošću. Ne znaju Crnogorci vlastitu istoriju iz samo, često davno iščezlog i tendenciozno prepravljanoog nacionalnog pamćenja, već iz navodnih srpskih naučnih saznanja i izmišljenih izvora koje im je decenijama Srbija servirala. Prvo preko školskih udžbenika, koji su Crnoj Gori tragično dugo nedostajali, pa i onda kad smo živjeli u zajedničkoj državi, a udžbenici se i za Crnogorce štampali u Beogradu, a u slučaju skromne pojave autora iz Crne Gore podliježali strogoj recenziji beogradskih ideoloških cenzora.

Nije slučajno crnogorski narodni heroj Savo Brković, tek krajem osamdesetih godina prošlog vijeka, prosto kriknuo od iznenađenja, kad je temeljno izučio, kako se, u važećim školskim udžbenicima u bivšoj zajedničkoj domovini, crnogorska istorija izučavala tek na kašičicu. Vidio je to još poneko, ali se iz straha od Srbije, odnosno njene moćne propagande, od Televizije do desetina prema Crnoj Gori nenaklonjenih tabloida, kao i druge navodno seriozne srpske štampe i publicistike, čovjek mogao samo za jednu noć od relativno ugledne osobe pretvoriti u posljednju fukaru dostojnu prezira.

Da ne govorimo o beogradskim univerzitetskim ekspertima koji su samo vlastito mišljenje priznavali za nauku. Sve drugo je proglašavano za amaterizam i nedozvoljenu neukost.

Propagandna mašinerija

Toliko moćno je srpska navodno naučna i propagandna mašinerija vladala Crnom Gorom, gotovo sve vrijeme trajanja našeg socijalističkog sistema, o međuratnom periodu, da ne govorimo, da je prvo uspijevala ubijediti crnogorsko rukovodstvo da im, zbog materijalnog siromaštva svoje republike, ništa od navodne nadgradnje nije potrebno, jer sve od univerziteta do drugih duhovnih potreba, imaju u Beogradu, ali znatno više ih preparirala u tretmanu pojedinih događaja i fenomena iz crnogorske prošlosti.

Tako je – gotovo kanonski „utvrđeno“ – da Crnogorska pravoslavna crkva nikada nije ni postojala ni bila autokefalna, da Crna Gora nikada nije bila ništa drugo do „srpska Sparta“, da su Crnogorci uvijek bili Srbi, odnosno cvijet srpstva, da su mnogi crnogorski istorijski podvizi prosto izmišljeni, i dalje da ne nabrajamo.

U dvije stvari su srpski propagandisti imali nesumnjivo pravo: Crna Gora je, posebno u rano poslijeratno vrijeme, bila znatno siromašnija od ostalih jugoslovenskih republika, ali su joj, više od svega, za razvoj i ukrepljivanje sopstvene nacionalne svijesti vapijuće nedostajale domaće institucije, od čijeg bi eventualnog razvoja i jačanja Srbija odmah vidljivo zazirala.

Kada je, i pored pomenute materijalne oskudice, pedesetih godina došlo do crnogorskog kulturnog procvata, kada je u Crnoj Gori formirano pet gradskih pozorišta, zatim jedan od najdinamičnijih tadašnjih filmskih producenata Lovćen film, pa petogodišnja škola Likovnih umjetnosti u Herceg Novom čiji su profesori od Lubarde do Milunovića, ili jednog Vušurovića, nadmašivali kolege profesore beogradske ili zagrebačke akademije, sve je odjednom ukinuto. Od pet pozorišta stvoreno je jedno u Titogradu koje je jedva životarilo, a bilo mu dugo zabranjeno da se nazove crnogorskim.

Pražnjenje Crne Gore

Tada je nastalo hitno pražnjenje Crne Gore od njenih umjetničkih kadrova koji su često bivali nosioci sličnih institucija u Srbiji. Crnoj Gori je prosto uvedena tortura u kojoj, pored niza drugih sličnih slučajeva, niko nije smio javno ustvrditi ni da je postojala Crnogorska pravoslavna crkva, a posebno ne autokefalna.

Dakle, poslije 1918. godine nije se smjelo ni pominjati nekadašnje postojanje crnogorske države, da bi, po zaršetku Drugog svjetskog rata, u kome su Crnogorci odigrali lavovsku ulogu, bilo bukvalno zabranjeno pominjanje ikakvog postojanja Crnogorske pravoslavne crkve do 1918. godine. I to samo iz jednog imbecilnog razloga: Crnogorci bi se, po poznatom mišljenju jednog dijela tadašnjeg republičkog rukovodstva, objavljivanjem podatka o vjekovnom postojanju svoje crkve zamjerili Srbiji.

To se, kao i hiljadu drugih crnogorskih istorijskih i kulturnih specifičnosti, moralo, tobože zbog bratstva i jedinstva, a de facto stalnih srpskih imperijalnih planova prema Crnoj Gori, i poznatoj srpskoj sujeti, moralo tajiti. Ne zaboravimo da je bukvalno istu politiku prema ukupnom crnogorskom crkvenom nasljeđu početkom devedesetih nastavila vlast stvorena takozvanom AB revolucijom. Poznato je da je obnova Crnogorske pravoslavne crkve, odnosno skup tim povodom zakazan na Cetinju 1993, bio zabranjen.

Dakle, kad danas predsjednik Đukanović ispravno kaže da treba obnoviti Crnogorsku pravoslavnu crkvu, kao istorijski neupitnu do 1918. godine, današnji litijaši misle – jer je obnovljena Crnogorska pravoslavna crkva od 1993. godine bila u javnosti neprestano karikirana – da je riječ o nekoj izmišljenoj DPS crkvi, o nekim navodnim laicima ili razbojnicima, koji Srpskoj crkvi namjeravaju da otmu hramove.

Prvo o otimanju nema riječi, a znanje najvećeg broja današnjih litijaša o prošlosti vlastitog naroda je očigledno ravno nuli.

O čemu je danas riječ? Ista destruktivna energija, koja je nosila događanje naroda s kraja osamdesetih i početka devedesetih godina prošlog vijeka, isti komandni centar iz Beograda, današnje učesnike litija, na čelu sa stotinama sveštenika dovedenih ko zna otkuda, s koca i s konopca, vodi pravo u bespuće. Opet Srbija komanduje, daje instrukcije i dio učesnika, opet su Crnogorci spremni da na poziv Srbije glavinjaju do besvijesti, ne pitajući za krajnji cilj i svrhu.

Zapitajmo se danas što su tražili oni brojni papkari, danima ispred Skupštine Crne Gore krajem osamdesetih i početka devedesetih? Prvo: sopstvenu propast, jer je Crna Gora već bila ukalkulisana kao siguran plijen buduće Velike Srbije! Drugo: prolivanje krvi polovine jugoslovenskih naroda, razur njihove imovine i dobara, istjerivanje sa sopstvenih ognjišta stotinama hiljada nevinih. Na kraju: propast Jugoslavije koja se nije mogla braniti dizanjem oružja na dojučerašnje susjede i sugrađane.

Isto duboko neznanje, ista ostrašćena energija, isti otpor civilizaciji i logici. Konačno, ista mržnja prema Crnoj Gori. Tačnije, ista spremnost da se naredbe iz Beograda bespogovorno slušaju i po njima postupa u ime navodno višeg patriotizma od crnogorskog.

Zamislmo da je neko krajem osamdesetih i početka devedesetih godina iz one rulje pred Skupštinom viknuo: „Živjela nezavisna Crna Gora!“, rastrgli bi ga na mjestu, jer su, zaboga, oni tu da brane srpsko Kosovo. Baš su ga i odbranili!?

(R. Cerović, nekadašnji član Upravnog odbora Matice crnogorske za „Pobjedu“, 16. februar 2020.)